

Gekoesterd door kerk en adel

De groene rust van

De Merode

Tekst Gunter Hauspie - Foto's Rudi Van Beek en Mike Louagie

Abdijen, een kasteel en veel groen: het zuiden van de Kempen is dé plek om op adem te komen. Met dank aan de norbertijnen van Tongerlo en Averbode. En aan de familie de Merode: samen hebben ze hun stempel op de streek gedrukt. De Merode is nu één groot landschapspark, waar je kan genieten van uitgestrekte natuur en eeuwenoud erfgoed.

Een abdij is altijd een goed vertrekpunt voor een fietstocht. Paters zochten immers altijd een plek, weg van de drukte van het aardse en dicht bij de natuur van Gods schepping. Voor de norbertijnenabdij van Averbode is dat niets anders. Ik ben nog maar net vertrokken en rij al langs uitgestrekte weilanden en vooral veel bos. De norbertijnen bouwden hun abdij in 1134 op een verhevenheid. Dat trapt gemakkelijk. In de lichte afdaling kan ik volop genieten van het groen rondom de abdij.

In Varendonk ga ik op de rem: anders ben ik er zo voorbij geflitst. Tot 1971 was dit gehucht van Laakdal een zelfstandige gemeente. Van 1863 tot 1956 was het gemeentehuis er in een kapelletje ingericht: het kleinste gemeentehuis van België! De kapel – pardon, het gemeentehuis – staat er nog. De deur gaat zelden op slot, er staan nog een tafel en vier stoelen. Handig voor als het regent.

Op vakantie in de molen

Ach, regenen doet het hier haast nooit. Er werd in dit bedevaartsland vol met abdijen, kerken en kapellen om zoveel gunsten gesmeekt dat die gebeden vroeg of laat wel verhoord werden. Of er in de Sint-Bavokapel in de Trichelhoek – nóg zo'n gehucht – voor altijd-goed-weer gebeden werd, weet Marie-Jeanne Gidts (79) niet. Tegen de gevreesde kinkhoest wel, vertelt ze. De kranige dame is sleutelbewaarder van de Sint-Bavokapel en kan het dus weten. Ze heeft net de deur van de kapel geopend. 'Elke zaterdag en zondag open ik de kapel om tien uur en sluit ik ze weer om vijf uur. Voorbijgangers kunnen er zo binnenstappen om een kaarsje te branden of om te bidden. Er passeren hier genoeg wandelaars en fietsers.' Marie-Jeanne zorgt dat er altijd verse bloemen in de kapel staan en dat het er altijd piekfijn gepoetst is. 'Ik ben gelovig. Het geeft me een bijzonder gevoel om voor de kapel te mogen zorgen. Mensen in het dorp zeggen dat het *mijn* kapel is. Maar ze is van iedereen. Elke voorbijganger die op zoek is naar een moment van rust en bezinning, is welkom.'

Genoeg gerust, nu. In Tongerlo zwaaien de wieken van de gerestaureerde Beddermolen. De windmolen wordt al in de 16de eeuw in de registers van de abdij van Tongerlo vermeld. Zo'n molen was handig: als grootgrondbezitters konden abdijen daar de opbrengsten van hun land laten verwerken. De molenaar werd door de abdij aangesteld. Deze erfgoedsite krijgt vandaag een nuttige hedendaagse invulling als vakantiewoning. ►

Toch een Da Vinci...

Twee keer trappen en ik rij op de kasseien van de oude lindendreef, die leidt naar het poortgebouw van de norbertijnenabdij van Tongerlo. Op het binnenplein, in de abdijkerk en in de tiendenschuur ben je welkom. Je kan er de uitgestrektheid en de ingetogen sfeer van de abdij ervaren. Laat de kans niet liggen om in het abdijsmuseum de replica van het Laatste Avondmaal van Leonardo Da Vinci te bewonderen. Het zou een kopie zijn van het originele werk voor de Santa Maria delle Grazie in Milaan, werd lang gedacht. Recent ontdekten wetenschappers dat deze versie zo dicht bij het origineel staat dat Da Vinci waarschijnlijk zelf mee schilderde aan het werk. Een echte Da Vinci, zomaar in Tongerlo!

Op weg naar Westerlo fiets ik van het kloosterleven naar de wereld van de adel. Het valt me op: ze leven allebei graag ruim. Héél ruim. Het kasteel van Jeanne de Merode werd vanaf 1911 gebouwd voor één bewoner: de ongehuwde gravin zelf. En dan was het nog maar enkel haar zomerverblijf, want tijdens de wintermaanden verbleef Jeanne liever in Brussel. Akkoord, ze had wel aan wat huispersoneel kost en inwonen te verschaffen, want een gravin doet de was en de plas natuurlijk niet zelf. Maar toch: op een kamertje meer werd er duidelijk niet gekeken. Uiteindelijk bleek het statige kasteel van deze adellijke dame meer dan groot genoeg om vanaf 1973 de gemeentediensten van de gemeente Westerlo te huisvesten.

1 Prior Kris De Brabander zag het Merodegebied evolueren naar een homogeen en verbonden landschap.

2 Het Laatste Avondmaal van Tongerlo: zou Da Vinci hier echt meegeschilderd hebben?

3 Het Merodegebied wordt dooraderd door water.

4 Met de abdij van Tongerlo (en ook die van Averbode) hebben de norbertijnen blijvend een stempel gedrukt op de streek.

2

3

4

Langs dreven en meanders

Via de Grote Markt van Westerlo maak ik een ommetje langs Het Riet. Dit natuurgebied sluit naadloos aan op het park en het kasteel Prins de Merode. Dit kasteel heeft diepe wortels, tot in de middeleeuwen. Bijna al die tijd bleef het in bezit van de prinselijke familie de Merode. Het huidige kasteel dateert voornamelijk uit de 18de eeuw. Ook het park met zijn statige dreven en waterpartijen werd toen aangelegd. Hoewel het domein nog steeds privé eigendom is van de prins, mag je er de rust van het uitgestrekte groen rond de oevers van de Grote Nete komen ervaren.

Op die rivierdijk kan je soms Kris De Brabander tegenkomen. De prior van de abdij van Tongerlo is een fervent loper. 'Door

de dreven van De Beeltjens en langs het kasteel en park van De Merode loop ik soms helemaal naar Averbode. Mijn favoriete plek is deze dijk van de Grote Nete. Ik hou van die meanderende rivier en het contrast met die rechte dreven elders. Al lopend zie ik de laatste jaren het Merodegebied evolueren van een versnipperd en veelzijdig gebied naar een homogeen en verbonden landschap. Daar wint iedereen bij: de natuur, maar ook de lokale ondernemers in de vrijetijdsector,' aldus prior Kris.

Longen open in de Hertberg

Groen blijft ook verderop de hoofdkleur. In het Provinciaal Groendomein Hertberg fiets ik over een zandrug door een groot bos. Dat de natuur er hier nog zo onversneden bijligt, ►

De Merode toen, nu en later

De Merode is een landschapspark tussen de Grote Nete en de Demer op het grondgebied van negen gemeenten in de provincies Antwerpen, Vlaams-Brabant en Limburg.

Het wordt gekenmerkt door grote natuurgebieden die eeuwenlang in het bezit waren van de lokale grootgrondbezitters, namelijk de abdijen van Tongerlo en Averbode en de prinselijke familie de Merode. Zij hadden geen haast om hun eigendommen te verkopen of te verkavelen. Daardoor tonen het culturele erfgoed, de natuur en de landbouw er een grotere homogeniteit dan elders. Vandaag worden deze troeven er recreatief uitgespeeld. Deze grootgrondbezitters maakten afspraken met de lokale overheden om hun bossen en natuurgebieden toegankelijk te maken voor bezoekers en voor zachte recreatie. Het is de beste garantie om de eenheid van het landschap ook voor de toekomst te vrijwaren.

Een Da Vinci,
zomaar in
Tongerlo?

hebben we ook te danken aan de Merodes. Tot 2004 was de familie eigenaar van deze grote hap natuur. Zo bleef het gebied gespaard van verkaveling. Vandaag heeft de provincie de Hertberg ontsloten voor vele vormen van zachte recreatie. Een plek om je longen wijd open te zetten... Boswachter Emilie Hermans neemt me langs wandelknooppunten mee, dieper het bos in. 'Tijdens de COVID-pandemie zagen we het aantal bezoekers in het domein sterk stijgen. De mensen ontdekten het bos als een rustige en veilige ontmoetingsplaats. Zo leerden ze de natuur weer appreciëren. Dat juich ik toe, maar veel mensen in het bos brengt natuurlijk ook druk op de natuur mee. Als boswachters kijken we erop toe dat iedereen het domein op een fijne en veilige manier

kan bezoeken en dat de natuur behouden blijft' Emilie is meer dan de politieagent van het bos. 'Eigenlijk is de taak van een domeinwachter erg divers. Mijn échte passie voor de job is gegroeid vanuit het educatieve aspect. Zo geef ik onder andere rondleidingen en organiseer ik samen met de buurtbewoners de jaarlijkse paddenover-trek. Onlangs gaf ik nog een cursus over hoe je een bijenhotel maakt. Ik post ook regelmatig bijdragen op onze sociale media. Zo kan ik iedereen tonen hoe fantastisch de natuur in het Landschapspark De Merode is. Daar kan ik me nu eens echt in uitleven!'

Elsschot in Helschot

Ik kies opnieuw voor de fiets, maar door de Hertberg zou ik helemaal tot Blauberg

1 De Grote Gete trekt een slingerend lint van water door het groen.
2 In deze Mariagrot worden heel wat gunsten afgesmeekt.
3 Brasserie De Verlossing laat in Blauberg de tijd van Willem Elsschot doorleven.

kunnen stappen. Daarmee zou ik in de voetsporen van Willem Elsschot treden. Honderd jaar geleden was deze Antwerpse schrijver fan van het uitgestrekte groen rond het Herseltse gehucht. Met trein en tram spoorde hij tijdens de zomer van de grootstad naar deze uithoek in de Kempen. Hij verbleef er bij zijn nonkel Filip Van Elst, die er onder de kerktoeren een kruidenierszaak uitbaatte. Jarenlang deed hij er indrukken op, die hij verwerkte in zijn enige plattelandsroman *De Verlossing*. De kruidenierszaak van toen is nu een brasserie met als naam... de titel van het boek. Stef Verstappen is vandaag de jonge uitbater. 'Het interieur is helemaal ingericht in de sfeer van honderd jaar geleden, met veel verwijzingen naar Elsschot. Zelfs de

kruidenierszaak heb ik deels nagebouwd.' De echte naam van de schrijver was Alfons De Ridder. In Blaubeerg ging Alfons vaak wandelen in het drassige natuurgebied Helschot. Hij geraakte zo verliefd op die plek dat hij er zijn schrijversnaam aan ontleende. 'Voor *De Verlossing* liet Elsschot zich inspireren door de vele kleurrijke dorpsfiguren én door het dispuut dat zijn oom met de pastoor had,' vult Stef aan. 'En het moet gezegd, ook door zijn minnaressen in het dorp. Niet iedereen nam het Elsschot in dank af dat hij hen soms wel erg levensecht portretteerde. Als stadsmens genoot hij gewoon van de joviale plattelandssfeer in Blaubeerg. Het is precies die sfeer die ik ook in onze herberg wil verderzetten.'

Dankzij de Merodes ligt de natuur er hier onversneden bij.

3 x

(prins)heerlijk wandelen

1. De Hertberg, 5,1 km

Start bij Mie Maan, Diestsebaan 28, Herselt.

Volg 26 - 31 - 29 - 331 - 114 - 103 - 122 - 133 - 32 - 26.

Dompel je onder in het grote bos, stap langs een zeldzaam ven en klim over de zandheuvelrug.

2. De bossen van Averbode, 5,4 km

Start bij Abdij van Averbode, Abdijstraat 1, Averbode.

Volg 100 - 85 - 86 - 75 - 206 - 73 - 205 - 79 - 84 - 279 - 294 - 96 - 293 - 98 - 100.

Uitgestrekte bossen, een restant moeras en heidegebied dat opnieuw in ere wordt hersteld: deze wandeling toont je alle facetten van het natuurlijke erfgoed rond de abdij van Averbode.

3. De kastelen van Westerlo, 11,5 km

Start bij Abdij van Tongerlo, Abdijstraat 40, Tongerlo.

Volg 1 - 343 - 5 - 6 - 20 - 16 - 131 - 19 - 13 - 12 - 14 - 183 - 10 - 9 - 8 - 7 - 340 - 346 - 341 - 2 - 1.

Van de abdij van Tongerlo wandel je naar de twee kastelen van de prinselijke familie de Merode aan de rand van de dorpskern van Westerlo. De kronkelende oever van de Grote Nete en de rechte bosdrenen gidsen je terug naar de abdij.

1 Het kasteel van Prins de Merode is een van de twee kastelen die Westerlo rijk is.
2 In de bossen van De Beeltjens is er ruimte voor veel vormen van recreatie.

Even op adem komen

Ik hoop op wind in de rug. Het laatste eind terug naar de norbertijnenabdij van Averbode klimt en zo'n extra zetje brengt je sneller bij de *Lekdreef*. Zo wordt de dreef bij de ingang van de abdij in de volksmond genoemd. Op zonnige dagen kun je er terecht bij een van de ijskarren. Die traditie gaat terug tot de tijd dat pelgrims in grote getale de abdij bezochten. En er is ook nog het abdijcafé van het beleevingscentrum Het Moment, met onder andere bier uit de eigen huisbrouwerij. Het Moment is vaak een halte voor prior Kris van de bevriende abdij van Tongerlo bij zijn rondje lopen van abdij naar abdij. Om even op adem te komen. Letterlijk, maar ook figuurlijk: 'Dat is vandaag een

maatschappelijke rol van een abdij, denk ik,' aldus de norbertijn. 'Vorig jaar bestond de norbertijngemeenschap 900 jaar. Dat hebben we ook hier onder de aandacht gebracht, maar zelf sta ik daar niet te lang bij stil. Het heden, dat is wat relevant is.'

Om even op adem te komen, letterlijk en figuurlijk.'

En dan zie ik dat er een grote spirituele nood is bij veel mensen. Als abdij stellen wij ons open voor die zoekende mens en bieden wij een religieus antwoord. We luisteren en voeren gesprekken met wie daar behoefte aan heeft. We doen dat in alle bescheidenheid. Ik weet dat de meeste mensen vandaag niet zitten te wachten op God. Maar ook dan is de abdij een stilteplek waar je welkom bent om op adem kan komen,' zegt Kris De Brabander wijs. En anders is er ook nog het uitgestrekte groen van De Merode. ■

PRAKTISCH

DE RUST VAN DE MERODE

Waar de provincies Antwerpen, Vlaams-Brabant en Limburg elkaar ontmoeten, daar spreidt het landschapspark De Merode zich uit over negen gemeenten. Het is er zalig fietsen en wandelen.

ERHEEN

Averbode bereik je met De Lijn (bus 36, 22 min.) vanuit het station van Aarschot. Naar Tongerlo reis je met De Lijn (bus 540, 25 min.) vanuit het station van Herentals. Bij de abdijen bevinden er zich ruime parkings.

DOEN

1 Abdij van Averbode
Abdijstraat 1, Averbode.
www.abdijaverbode.be
Het binnenplein en de abdijkerk kan je vrij bezoeken. Het Moment is een abdijsite met abdijsite. Je kunt er ook producten van de abdij proeven en kopen.

2 Abdij van Tongerlo
Abdijstraat 40, Tongerlo.
www.tongerlo.org
Via het binnenplein kun je alle belangrijke kloostergebouwen en de tuin overzien. In de tiendenschuur loopt er een permanente tentoonstelling over de abdijsite. Ook in de kerk kan je een kijkje nemen. Vanaf 2023 zal de gerestaureerde replica van Het Laatste Avondmaal in de kerk opnieuw te zien zijn.

ETEN EN DRINKEN

3 Brasserie De Verlossing
Blauberg 12, Herselt.
www.deverlossing.be
Traditionele Belgische keukens in een inrichting die verwijst naar de roman De Verlossing van Willem Elsschot.

OVERNACHTEN

4 Vakantiewoning Beddermolen
Molenwijk 74, Westerlo.
www.beddermolen.be
Het molenhuis werd in 2021 omgebouwd tot een vakantiewoning (maximum 10 personen). Elke eerste en derde zaterdag van de maand is de molen open voor bezoek van 13 tot 17u. Bij genoeg wind draaien de wieken.

5 De Vijvers
Domein De Vijvers, Abdijstraat 5, 3271 Scherpenheuvel-Zichem.
www.gracias.be/dinner-on-the-lake

Midden naar het meer drijven om er heerlijk te eten: dat is het concept van *Dinner on the Lake*. Een heel bijzondere belevenis!

KAMPEREN

6 Camping Heiken
Stropersweg 2, Westerlo.
www.campingheiken.eu

Op wandelafstand van de abdij van Tongerlo en de bossen van De Merode. Klein en goedmoedelijk. Speelweide voor de kinderen.

7 Domein Den Asberg
Asberg 28, Westerlo.
www.domeindenasberg.be

Ruime camping met een grote speeltuin en een visvijver. Mooie cafetaria. Goede uitvalsbasis voor wandeling naar de oevers van de Grote Nete.

8 Domein Dry Eycken
Drie Eikenstraat 20, Herselt.
www.domeindryeycken.be
Mooi gelegen in het groen met veel faciliteiten voor kinderen. Veel jaarplaatsen, maar ook kortverblijvers zijn er welkom.

CAMPERPLAATSEN

Er zijn twee camperzones in het gebied: domein Den Asberg en camping Heiken, allebei in Westerlo.

MEER INFO

- www.landschapsparkdemerode.be
- www.toerisme.westerlo.be

Meer reisverhalen op pasar.be/uitstappenenvakanties